

شرح خدمات، محدوده جغرافیایی روستاهای هدف و ملاحظات اجرایی طرح تنوع‌بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی (حوضه تالاب بختگان)

مقدمه

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست و برنامه توسعه ملل متحد و با حمایت مالی دولت ژاپن طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۳ پروژه "الگوسازی مشارکت مردم برای احیای دریاچه ارومیه" را در ۱۸۳ اقدام به پیاده‌سازی فعالیت‌های استقرار کشاورزی پایدار داشته است. به موازات استقرار کشاورزی پایدار، فعالیت‌های تنوع‌بخشی به معیشت سازگار در حوضه آبریز دریاچه ارومیه در استان‌های آذربایجان غربی و شرقی انجام شده است. از فاز سوم پروژه به بعد حمایت و توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در قالب تشکیل صندوق‌های خرد زنان به عنوان یک فعالیت مکمل و نیز کمک به راه‌اندازی کسب و کارهای سازگار با زیست‌بوم‌های تالابی با رویکرد تنوع‌بخشی به معیشت‌های خانوارهای روستایی در کنار دیگر فعالیت‌های در نظر گرفته شده است. با توجه به امضای سند سه ساله همکاری با دولت ژاپن با عنوان الگوسازی مشارکت مردم در "بسط و توسعه مدیریت محیط زیست و معیشت پایدار در دریاچه ارومیه و تالاب‌های شادگان و بختگان" همچنین، با اتکا به این تجارب فازهای هفتگانه پروژه "مشارکت در احیای دریاچه ارومیه با الگوسازی مشارکت جوامع محلی" طرح حفاظت از تالاب‌های ایران استقرار معیشت‌های پایدار و سازگار با منابع تالابی در ۵ روستا (جدول ۱) در حوضه تالاب بختگان و پایدار سازی در ۵ روستا (روستاهای منتخب پروژه در سال گذشته، جدول شماره ۲) را در دستور کار قرار داده است.

اهمیت موضوع و هدف

تا زمانی که جامعه برای فراهم آوردن نیازهای اولیه خود به منابع طبیعی محیط اطراف خود متکی باشد سخت بتوان سیاست‌های حفاظت از محیط زیست را اجرایی کرد. یکی از اهداف سند سه ساله پروژه «بسط و توسعه مدیریت محیط زیست و معیشت‌های پایدار در دریاچه ارومیه و تالاب‌های بختگان و شادگان» شناسایی و ترویج روش‌های معیشتی با نیاز آبی کم در حوضه آبریز دریاچه ارومیه است. این فعالیت به عنوان مکمل دیگر فعالیت‌های طرح به اجرا درمی‌آید. طی این فعالیت، سعی بر آن است تا نشان داده شود که می‌توان با تنوع‌بخشی به منابع کسب درآمد خانوارهای جامعه هدف از فعالیت‌هایی که بر منابع آب و خاک و تنوع زیستی فشار می‌آورد کاسته و فعالیت‌های درآمدزای دیگر را آزمود. هدف نهایی از این اقدام‌ها آن است که تکیه‌ی خانوارهای جامعه هدف به منابع آب و خاک کاهش یابد و شرایط مناسب برای احیای تالاب بختگان فراهم گردد. از سوی دیگر، تنوع‌بخشی به منابع درآمد خانوارهای روستایی، جدای از کاهش فشار بر منابع آب و خاک و تنوع زیست، موجب افزایش مقاومت جامعه محلی در برابر نوسانات بازار محصولات کشاورزی و تغییرات اقلیمی (خشک‌سالی و دیگر پدیده‌های طبیعی پیش‌بینی نشده) می‌شود.

رویکرد و روش انجام کار

به منظور توسعه‌ی معیشت‌های سازگار با زیست‌بوم‌های تالابی باید در عین حال فضایی در جامعه روستایی ایجاد شود که حامی نوآوری هم باشد. بدین منظور افزایش مهارت‌های اعضای جامعه در مدیریت سرمایه و نیروی کار مورد هدف قرار می‌گیرد. رویکردی که برای حمایت از معیشت‌های سازگار با زیست‌بوم‌های تالابی اتخاذ می‌شود بهره‌برداران را در مرکز

فعالیت‌های خود قرار می‌دهد. بنا به این رویکرد بهره‌برداران آگاه‌ترین افراد به شرایط خود هستند و اگر مورد پشتیبانی‌های فنی و تخصصی قرار گیرند، می‌توانند تصمیمات درستی در خصوص روش امرار معاش خود بگیرند. از این رو، لازم است فضای ایجاد شود تا جامعه محلی با به اشتراک گذاشتن دانسته‌های خود و تحلیل داده‌ها به صورت جمعی به راهکارهایی متناسب با خصوصیات فرهنگی و منابع در دسترس خود زمینه‌هایی برای درآمدزایی از راه‌هایی متناسب با کاهش مصرف آب کشاورزی برسند. هم‌افزایی دیدگاه‌های بهره‌برداران با تسهیل‌گران و کارشناسان فنی طی چنین تبادل نظرانی، موجب کاهش ضریب اشتباه در تصمیم‌گیری‌ها معیشتی می‌گردد.

یکی از راهبردهایی که بالقوه می‌تواند بر روند مصرف کنونی آب در روستاهای پیرامون تالاب بختگان تأثیر بگذارد، فراهم آوردن زمینه‌ای است تا معیشت‌های کنونی روستایی تنوع بیابد چندان که کشاورزی لزوماً تنها گزینه‌ی اصلی فعالیت اقتصادی برای امرار معاش شماری از ساکنان روستاها شمرده نشود. خانواده‌های روستایی، بسته به شرایط خود، از چندین راه دیگر نیز کسب درآمد می‌کنند. شناختن راهبردهای معیشتی روستاییان و اثرگذاری بر روند آن به سود حفاظت و/یا احیای منابع آبی می‌تواند بالمآل به تثبیت و پایداری زندگی پیرامون زیست‌بوم‌های تالابی بینجامد.

مجموعه‌ی راهبردهای معیشتی به شکل‌های متفاوتی بر الگوی مصرف آب اثر می‌گذارند. از سازمان‌های مجری انتظار می‌رود با پیشبرد چارچوب مفهومی برای تحقق این هدف کوشش کنند که الف) روستاییان برای امرار معاش مجبور به مهاجرت فصلی از روستا نشوند؛ ب) درآمد روستاییان زیر پوشش افزایش یابد؛ پ) شیوه‌های معیشتی گروه هدف متناسب با اصول مصرف بهینه‌ی آب گردد. انتظار می‌رود جوامعی که درآمد حاصل از کشاورزی در اثر کم‌آبی کاهش یافته است از گزینه‌های معیشتی مکمل برای تأمین نیازمندی‌های خود استقبال کنند. قابل ذکر است، در انتخاب روستای جدید به این نکته توجه شود که قبلاً فعالیتی از قبیل تشکیل صندوق یا راه‌اندازی معیشت انجام نشده باشد.

روستاهای هدف اجرای پروژه تنوع‌بخشی به معیشت سازگار با منابع تالابی

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در نظر دارد طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در ۵ سایت جدید و ۵ سایت ادامه فعالیت‌های تنوع‌بخشی به معیشت سازگار را به اجرا درآورد. ضروری است پیشنهاد دهندگان محترم در بین روستاهای هدف اجرای پروژه (در زیر ارائه شده است) اقدام به تهیه طرح پیشنهادی داشته باشند. مناطق مورد نظر برای انتخاب سایت‌های جدید منظور توسعه معیشت‌های سازگار با زیست‌بوم‌های تالابی به شرح زیر در جدول‌های ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: مناطق هدف پروژه تنوع‌بخشی معیشت سازگار در سایت‌های جدید برای استان فارس (تالاب بختگان)

ردیف	شهرستان	روستا
۱	بختگان	جزین
۲	ارسنجان	سنگ کر
۳	استهبان	محمد آباد
۴	خرامه	سفلی
۵	نی ریز	حاجی آباد

همچنین، در تهیه طرح پیشنهادی در روستاهای ادامه فازهای پیشین بایست دلایل و ضرورت حضور مجری به طور شفاف توضیح داده شود و مبلغ ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال جهت تجهیز مالی صندوق مد نظر قرار گرفته شود. منطقه‌ی مورد نظر

برای انتخاب سایت‌های ادامه به منظور پایدارسازی سایت‌های ادامه تنوع‌بخشی معیشت‌های سازگار با زیست‌بوم‌های تالابی به شرح زیر در جدول‌های ۲ ارائه شده است:

جدول ۲: مناطق هدف پروژه تنوع‌بخشی معیشت سازگار در سایت‌های ادامه استان فارس (تالاب بختگان)

ردیف	شهرستان	روستا
۱	بختگان	جهان آباد
۲	بختگان	بستم
۳	استهبان	دستجرد
۴	ارسنجان	شرق آباد
۵	نی ریز	غدیرگه

مراحل اجرایی پروژه تنوع‌بخشی معیشت سازگار

مراحل پیش‌بینی شده به شرح زیر است:

الف: فراهم آوردن مقدمات کار

الف-۱: گردآوری و تحلیل اطلاعات پایه‌ی روستا با دو روش کمی و کیفی (بر پایه‌ی کتابچه‌ی راهنما جهت گردآوری اطلاعات پایه، از انتشارات طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، ۱۴۰۱)؛

الف-۲: شناسایی و تحلیل وضعیت دست‌اندرکاران استانی/محلی مرتبط با معیشت‌های روستایی؛

الف-۳: برنامه‌ریزی برای ارتباط‌گیری مؤثر و مستمر با افراد و دستگاه‌های اصلی متولی مسایل معیشت‌های روستایی در سطح استانی/محلی (شامل فرمانداری، اداره تعاون روستایی، کمیته محلی مدیریت تالاب، شورای و دهیاری روستا و...)

الف-۴: ارزیابی بازار کنونی عرضه و فروش خدمات و محصولات روستایی؛

الف-۵: شناسایی بهره‌برداران طرح کشاورزی پایدار و برقراری ارتباط مؤثر با آنان و خانواده‌هایشان برای یارگیری و جلب پشتیبانی آنان؛

الف-۶: شناساندن ضرورت تنوع‌بخشی به معیشت‌های روستایی برای حفاظت هر چه بیشتر منابع تالابی؛

الف-۷: شناسایی علاقه‌مندان به همکاری با طرح و برگزاری نشست‌های مقدماتی برای بحث و گفت‌وگوشنود درباره‌ی رویکرد و روش‌های اجرایی طرح؛

ب: شناسایی راهبردهای معیشتی روستاییان

ب-۱: تکمیل اطلاعات پایه به مدد جانمایی و ثبت خصوصیات منابع موجود در روستا؛

ب-۲: شناسایی مهارت‌ها و تجربه‌های کاری مشارکت‌کنندگان؛

ب-۳: شناسایی منابع درآمدی فعلی جامعه‌ی هدف؛

ب-۴: ارزیابی معیشت‌های کنونی از بابت سازگاری آن‌ها با مقتضیات پایداری اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی زیست‌بوم‌های تالابی؛

ب-۵: شناسایی معیشت‌هایی که بالقوه سطح درآمد خانوار را با رعایت مقتضیات پایداری اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی زیست‌بوم‌های تالابی با کم‌ترین نهاده‌های بیرونی افزایش دهد؛

پ: ایجاد کارگروه‌های محلی برای هر گزینه‌ی معیشتی درآمدزای سازگار با پایداری منابع آبی و زیست‌بوم‌های تالابی

پ-۱: سامان‌دهی علاقه‌مندان در دو گروه کلی:

پ ۱-۱: معیشت‌های غیرکشاورزی روستایی؛

پ ۱-۲: معیشت‌های مبتنی بر فرآوری محصولات زراعی، دامی و باغی روستایی؛

پ-۱-۳ توان‌سنجی، نیازسنجی و اولویت‌بندی آموزشی اعضای هر گروه با توجه به نوع فعالیت معیشتی؛

پ-۲ یاری‌رسانی تسهیل‌گرانه به گروه هدف برای انتخاب گزینه‌های مناسب معیشتی مکمل و/یا معیشت‌های غیر کشاورزی

ت: ظرفیت‌سازی اعضای گروه‌ها

ت-۱: برگزاری دوره‌ها و/یا نشست‌های حضوری یا مجازی برای افزایش توانایی‌ها و مهارت‌های اعضای کارگروه‌های محلی به تناسب موضوع با حضور مربی یا متخصص؛

ت-۲: فراهم آوردن زمینه‌های یادگیری و بازدید اعضای کارگروه‌های محلی از اعضای گروه‌های معیشتی (زنان و مردان) فازهای پیشین طرح "مشارکت در احیای دریاچه ارومیه با الگوسازی مشارکت جوامع محلی ..."

ت-۳: فراهم کردن زمینه فعالیت برای جوانان (با توجه به دشواری‌های فعلی برای یافتن شغل، داشتن ایده‌های نوآورانه و ریسک‌پذیری بیشتر)؛

ث: تهیه و تدوین مشارکتی طرح کسب‌وکارهای خرد

ث-۱: تهیه‌ی یک نمونه طرح کسب‌وکار خرد با مشارکت اعضای هر گروه معیشتی و/یا برای هر کسب‌وکار خانوادگی همراه با ترسیم نقشه‌ی راه و جدول زمان‌بندی برای تولید یک محصول یا عرضه‌ی یک رشته از خدمات سازگار با منابع تالابی؛

ث-۲: فراهم کردن زمینه‌ی آشنایی و بازدید از نمونه‌های موفق کسب‌وکارهای خرد برای اعضای گروه‌های معیشتی (حداقل ۲ مورد بازدید)؛

ث-۳: کمک به یافتن راه‌های عملی برای تأمین منابع مالی لازم برای اجرای طرح‌های کسب‌وکار مورد نظر، همراه با:

ث-۳-۱: شناساندن شیوه‌های راه‌اندازی صندوق‌های خرد به کارگروه‌های محلی به عنوان یک گزینه ؛

ث-۳-۲: امکان‌سنجی و راه‌اندازی صندوق‌های خرد روستایی، پس از اعلام موافقت کارگروه‌های محلی؛

ث-۳-۳: تعیین سازوکارهای لازم برای مدیریت صندوق خرد روستایی؛

ث-۳-۴: کمک به تجهیز پس انداز، به عنوان اقدام مقدماتی راه اندازی صندوق خرد؛

ث-۳-۵: تسهیل‌گری‌های لازم برای موفقیت صندوق خرد در جذب کمک مالی از سوی دفتر حفاظت از تالاب‌های ایران (به میزان ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال)؛

ث-۴: تسهیل‌گری برای یافتن راه‌های عملی برای بازاریابی محصولات و خدمات طرح مورد نظر و پایلوت کردن حداقل یک مورد از مکانیسم‌های شناسایی شده برای ارتباط با بازار؛

ث-۵: آشناسازی روستاییان با موضوع برندسازی و کنترل کیفیت محصولات و دریافت گواهی کیفی محصولات؛

ج: مستندسازی هر مرحله از فعالیت‌ها و ارائه‌ی نتایج به دست آمده به دستگاه‌های ناظر و کارفرما در زمان‌های مقرر

ج-۱: تهیه و ارسال گزارش نهایی (۳ مجلد و فایل الکترونیکی).

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران بدین وسیله سه نکته را خاطر نشان می‌کند:

۱- در ایجاد کارگروه‌های معیشتی و گزینه‌های معیشتی، اولویت با معیشت‌هایی است که به طور مستقیم موجب کاهش مصرف آب در سطح مزرعه کشاورزان می‌شوند و در واقع انتخاب گزینه سازگار با شرایط محیط‌زیستی به عنوان یک برتری در ارزیابی‌ها محسوب می‌گردد.

۲- برای شناسایی راهبردهای معیشتی روستاییان، استفاده از روش‌های مشارکتی اولویت ویژه دارد. بنابراین، تشریح روش‌ها و تکنیک‌های معین مرتبط قطعاً امتیازی به شمار می‌آید.

۳- در ظرفیت‌سازی گروه‌های معیشتی، اولویت با توان‌مندی روستاییان در جهت انجام دادن فعالیت‌های گروهی، اعمال مدیریت مشارکتی، راه‌اندازی کسب و کارهای سودآور سازگار با امکانات منابع آبی، کاربست روش‌های تأمین منابع مالی خرد، به دست آوردن شناخت و درک بیش‌تر نسبت به شرایط اقلیمی پیرامون خود و مانند آن است.

ملاحظات

در تهیه و اجرای طرح پیشنهادی ملاحظات اخلاقی پژوهش می‌بایست رعایت شود، برای مثال اطلاعات به دست آمده (در نوشتار، عکس، فیلم و غیره) از سوی مصاحبه‌شوندگان، در صورت تمایل آن‌ها، «محرمانه» باقی می‌ماند. در طرح پیشنهادی برای محدودیت‌های پژوهش از جمله اوج فصل‌کاری روستاییان و به حد نصاب نرسیدن پرسشنامه‌های پژوهش و غیره نیز لازم است تدابیری در نظر گرفته شده، ذکر گردد.

- تیم کارشناسی بایستی شامل افرادی باشند که در مرحله استعلام معرفی شده‌اند. تغییر کارشناس باید با هماهنگی و تایید کارفرما انجام شود.
- هیچ محدودیتی برای ارسال تعداد طرح پیشنهادی برای روستاهای پیشنهادی وجود ندارد، اما امکان عقد قرارداد و برنده شدن برای هر مجری به طور همزمان در یک روستای جدید و یک روستای ادامه می‌باشد.
- گروه کارشناسی مجری باید شامل کارشناس تسهیلگر، کارشناس مرتبط با حوزه کسب و کار، اقتصاد، مالی و بازار، محیط زیست و کارشناس مستندساز باشد.

- متناسب با هر کارگروه ایجاد شده و دوره‌های آموزشی مربوطه، آموزشگر دارای صلاحیت مورد تایید کارفرما به کار گرفته شود.
- حداکثر ۱۵ روز پس از عقد قرارداد مجری باید نسبت به ارائه مستندات مربوط قراردادهای داخلی کارشناسان فعال در پروژه طبق قوانین موجود و با تایید کارفرما به طرح حفاظت از تالاب‌های ایران ارسال شود.
- طرح‌های پیشنهادی برخوردار از ایده‌های اقلیم هوشمند (climate smart) در اولویت انتخاب قرار خواهند گرفت.

ملاحظات مالی و حقوقی

- کلیه هزینه‌های اجرایی مرتبط با چارچوب مفهومی فوق و همچنین هزینه‌های بیمه (حوادث و ...) کارکنان شرکت و مالیات در طول مدت زمان قرارداد به عهده شرکت مجری می‌باشد.
- ارسال فایل‌ها و پاکت مالی به معنای پذیرش طرح پیشنهادی نیست و معیار انتخاب بررسی‌های فنی و قیمت پیشنهادی خواهد بود و بدیهی است که حقی برای متقاضیان ایجاد نخواهد کرد.
- لازم به ذکر است در ارزیابی طرح‌های پیشنهادی، سهم ارزیابی فنی ۶۰ درصد و سهم قیمت پیشنهادی ۴۰ درصد می‌باشد که بر اساس فرمول ارزیابی فنی و قیمت، قیمت تراز شده محاسبه شده^۱ و برای تصمیم‌گیری نهایی ملاک خواهد بود و مجریان در صورت تمایل به ارائه قیمت کمتر برای طرح پیشنهادی می‌بایستی بازه اختلاف ۱۰ درصدی با قیمت سقف را در نظر بگیرند، بنابر این سقف منابع مالی پیش‌بینی شده طرح حفاظت از تالاب‌های ایران برای پایلوت‌های جدید معادل ۱,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال (یک میلیارد و نهصد میلیون ریال) و برای پایلوت‌های ادامه معادل ۸۵۰,۰۰۰,۰۰۰ (هشتصد و پنجاه میلیون ریال) می‌باشد.
- در خصوص ارزیابی فنی طرح پیشنهادی مواردی از قبیل داشتن درک از چگونگی انجام کار، داشتن تجربه مشابه، حسن سابقه، داشتن حداقل یک قرارداد مشابه در خصوص کار با جامعه محلی، طی کردن دوره‌های لازم در خصوص اجرای پروژه، تیم کاری، بومی بودن شرکت‌های مجری و سمن‌ها، توان تشکیلاتی مناسب و توانایی کار ملاک ارزیابی خواهد گرفت
- در کارسپاری پروژه به شرکت‌های مجری و سمن‌ها به ظرفیت قراردادهای در حال اجرا توجه خواهد شد.
- موسساتی که تمایل به همکاری دارند می‌بایست طرح پیشنهادی (بدون ذکر قیمت) در یک فایل PDF و مدارک حقوقی و رزومه (روزنامه تأسیس، روزنامه تغییرات، اساسنامه شرکت، گواهی ارزش‌افزوده و سوابق کاری مرتبط شرکت و گروه کارشناسی آن) را در قالب یک فایل PDF کمتر از ۲ مگ (۲۰۰kb) به ایمیل wetland.ciwp@gmail.com ارسال

^۱فرمول محاسبه قیمت تراز شده بر اساس ارزیابی فنی

$$SP = \frac{P * 100}{100 - (0.6 (100 - TA))}$$

SP= قیمت تراز شده

P = قیمت پیشنهادی

TA = امتیاز ارزیابی فنی بر اساس پیوست یک

کند و پاکت قیمت پیشنهادی (مهر و امضا شده روی سربرگ رسمی شرکت؛ ممهور) را در ساعات اداری حداکثر تا تاریخ ۱۴۰۱/۲/۱، به دفتر طرح حفاظت از تالاب‌های ایران به نشانی: بزرگراه حکیم (شرق به غرب)، حدفاصل بزرگراه شیخ فضل اله و یادگار امام، پارک پردیسان، سازمان حفاظت محیط زیست، معاونت محیط زیست دریایی و تالاب‌ها، تلفن: ۰۲۱۸۸۲۴۱۶۵۸ ارسال نمایند.

**** دو فایل PDF ارسال به ایمیل مذکور؛ ۱- طرح پیشنهادی بدون ذکر قیمت، ۲- فایل مدارک درخواست در یک PDF**